

Op 8 mei spraken kunststudenten, docenten en professionele kunstenaars met autisme over neurodiversiteit in het kunstonderwijs. Een op de tien studenten aan de kunstacademie heeft namelijk autisme en dat is een onevenredig hoog aantal. Toch is het moeilijk om elkaar binnen het onderwijs te vinden.

Met een inclusieve houding hoef je niet eens te weten of iemand autist is

Door Pieter Reintjes / Fotografie Jiyoun Lee voor Mediamatic

Gerard van Wolferen, tot zijn pensioen hogeschoolhoofddocent en voorzitter van de examencommissie bij HKU is voorzitter van Vereniging Autisme Ambassadeurs en voorzitter van Stichting Muziek en Visueel Gehandicapt. Hij is actief in het adviseren van scholen, bedrijven en instellingen over autisme en inclusie.

Willem Velthoven is een prijswinnende ontwerper en in 1983 medeoprichter van Mediamatic, een kunstencentrum in Amsterdam, waar hij artistiek directeur is. Willem was vijf jaar voltijd hoogleraar aan de Universität der Künste Berlin (UDK) en leidt vanaf 2020 het A/artist programma bij Mediamatic.

De **bijeenkomsten over neurodiversiteit in kunstonderwijs** worden elke derde maandag van de maand georganiseerd. Ook in 2024. Meer info op mediamatic.net

Willem Velthoven en Gerard van Wolferen organiseren bij Mediamatic in Amsterdam een reeks symposia over 'autisme in het kunstonderwijs'. De basis voor deze symposia is 'iets eten', waarbij je rond de maaltijd in een goed gesprek van gedachten wisselt. Naast het eten zijn er ook gastsprekers en delen mensen hun ervaringen met elkaar.

Onbekendheid

'Dat we elkaar niet vinden, is omdat we op de kunstacademies nog steeds allemaal doen alsof we 'normaal' zijn,' zeggen Willem en Gerard, 'Dat is niet vreemd, want het zijn instituten waar het woord autist nog weleens zeer negatief wordt gebruikt.'

Zo hoorde Willem zelf: 'Maar als je autisme

'Niet alles in kunstonderwijs hoeft ongestructureerd en vrij te zijn'

'Op kunstacademies wordt het woord autist nog weleens zeer negatief gebruikt'

hebt, dan kun je toch geen directeur meer zijn?' Terwijl hij toen al 36 jaar directeur was en medeoprichter van Mediamatic. Dat alles komt door onbekendheid met autisme, zegt hij.

Ook Gerard geeft een voorbeeld: 'Een collega zei me dat ze geen autisten op de docentenopleiding toelaten, want die kunnen geen lesgeven, terwijl ik op dat moment al dertig jaar in het onderwijs zat.'

Serius

Als de scholen autisme serieus gaan nemen, dan wordt het voor die studenten een stuk makkelijker en wordt de studietijd ook aanmerkelijk bekort. Gerard: 'De eerste student met autisme die ik ontmoette bij de HKU (Hogeschool voor de Kunsten Utrecht) toen ik mezelf bekend maakte als Autisme Ambassadeur, was een tiendejaars, die anderhalf jaar daarvoor had ontdekt dat ze autisme had. Tien jaar! En iedereen vraagt zich maar af wat er aan de hand is.

Maar nu kon ik haar autisme 'vertalen' naar haar examencommissie, hoe ze haar moesten beoordelen.'

Ondersteuning

'We hebben als kunstonderwijs een wettelijke verplichting en verantwoordelijkheid om neurodivergente studenten en studenten met een chronische aandoening te ondersteunen,' zei gastsprekerster Mirjam Pol, studentendecaan aan de

Iets eten

Het concept 'iets eten' is door Gerard van Wolferen en Claudia van den Hoeven opgericht voor autistische studenten aan de HKU. Gerard: 'Wat mij betreft gaan we dat naar alle kunsthogescholen uitrollen, zodat in Nederland een netwerk van kunststudenten ontstaat. We willen mensen inspireren en wat faciliteren, maar het is belangrijk dat het lokale initiatieven worden.'

KABK (Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten). 'Niet alles in het kunstonderwijs hoeft ongestructureerd en vrij te zijn en ook de werkdruk is soms te hoog, waardoor studenten niet op een gezonde en constructieve manier kunnen leren. Verwijzingen naar het toekomstige beroepenveld ('Je kunt er maar beter aan wennen...') wordt door studenten als kwetsend ervaren.'

>> lees verder op pagina 26

Deelnemers gaan met elkaar in discussie

Individuen

Willem en Gerard: 'Scholen moeten veel meer doordrongen raken van het feit dat studenten met autisme een belangrijke poot zijn waar de school om draait. En het enige wat je moet doen, is mensen niet categorisch behandelen, maar gewoon als individuen. Dat noemen we een inclusieve houding. Vraag gewoon 'Wie ben je?', 'Hoe heet je?', 'Hoe mag ik je noemen?' en 'Wat kan ik voor je doen?' Als je dat doet, dan hoef je niet eens te weten of iemand autist is of niet.' ●

'Na het eerste jaar miste ik de structuur'

Pum, afgestudeerd aan de KABK in Den Haag: 'Veel mensen van de school waren neurodivergent en ik voelde me daardoor wel erg thuis, maar in het curriculum wordt met autisme geen rekening gehouden. Je moet veel over je werk praten, in hun taal, in één-op-ééngesprekken, waar ik moeite mee heb. Men zou daar meer rekening mee moeten houden of andere gesprekstechnieken moeten gebruiken. In het eerste jaar krijg je veel opdrachten, maar later ben je heel vrij en dan is het een uitdaging om dat goed in te vullen. Dan zou het fijn zijn om te horen hoe andere kunstenaars hun dagen indelen.

Inmiddels ben ik 'professioneel' kunstenaar en professionaliteit komt ook terug in mijn werk. Ik deed bijvoorbeeld een performance, waarbij ik in de rol van een kantoormedewerker kroop. Ik vergrootte en vervormde daar onderdelen van. Het performen komt voort uit een verlangen om erbij te horen. In de kunstversie lukt het wel, maar in het echt weet ik dat niet. Ik gebruik mijn projecten vaak als excuus om met de buitenwereld in contact te treden. In mijn rol als kunstenaar kan ik mensen wél aanspreken of dingen doen. De ongemakkelijkheid die met autisme gepaard gaat, zie ik dan als onderdeel van mijn kunst.'

'Met autisme heb je behoefte aan concrete instructies'

Liesbeth, student oriëntatiejaar Rietveldacademie: 'Het oriëntatiejaar aan de Rietveldacademie bestaat uit een reeks van 25 zaterdagmiddagen. We kregen opdrachten, die ik in het begin niet goed snapte. Het was in vaag taalgebruik en in het Engels. Hoewel mijn Engels heel goed is, was voor mij de bedoeling van zo'n 'assignment' vaak niet duidelijk, waardoor ik nodeloos veel zat te piekeren wat ik ermee aan moest. Men hield geen rekening met autisme.

In ons app-groepje reageerden anderen met: 'Maak gewoon waar je zin in hebt, je hoeft het niet zo precies te doen, enzovoort.' Maar dan was de opdracht: neem een touw mee. Daar werd ik al heel onrustig van. Wat voor touw? Een dun touw? Dik? Al mijn touw? Wat gingen we er eigenlijk mee doen? De context ontbrak.

Dat expliciete was niet belangrijk voor de andere mensen en ik was te veel gefocust op 'voldoen aan de opdracht'. Dat het daar niet om ging, maar

om - met de opdracht als richtsnoer - je eigen ding te doen, werd er niet bij gezegd. Ik denk dat dat wel duidelijker mag voor mensen met autisme en dat meer gelegenheid om met de docent te overleggen ook helpt.

Het was wel een heel inspirerende cursus hoor, maar ik kwam mezelf als autist flink tegen.'

'Het is belangrijk dat je niet in je eentje werkt'

Anahi Ayala Cevat van Ideia coaching en kunsteducatie: 'Mensen met autisme, adhd of hoogbegaafdheid hebben het vaak erg moeilijk met executieve functies: de vaardigheden die je nodig hebt om creativiteit en intelligentie uit te voeren, zoals plannen en organiseren. Maar het lastige van het hoger onderwijs is dat deze vaardigheden vaak zijn verwerkt in de competenties waaraan je moet voldoen.

Ik vind dat als je van iemand vraagt iets te organiseren, dat je dat moet ondersteunen, dat je per student kijkt: wat heeft hij of zij nodig? Denk dan aan een werklíjst, een werkgroepje of een coach. Heb je autisme en kun je je problemen niet goed verwoorden, dan heb je een probleem. Een docent kan meekijken, een opdracht anders formuleren of goede afspraken maken over de inleverdatum. Goede afspraken kunnen al heel veel rust geven. Het is zo jammer dat mensen die bijvoorbeeld goed out-of-the-box kunnen denken, vastlopen op die executieve dingetjes. Terwijl het om de creativiteit gaat.'